

ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING BOLALAR ERTAK O'QISH USLUBINI O'ZGARTIRISHIGA TA'SIRI

Nasirova Gulnora Madaminovna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

MAQOLA HAQIDA	ANNOTATSIYA
Qabul qilindi: 6-noyabr 2025-yil Tasdiqlandi: 10-noyabr 2025-yil Jurnal soni: 16-B Maqola raqami: 30 DOI: https://doi.org/10.54613/ku.v16i.1316 KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА/ KEYWORDS texnologiya, raqamli o'qish, bolalar, hikoya o'qish, elektron kitoblar, savodxonlik rivoji, multimodal o'qish, qiziqish	Ushbu maqolada zamonaviy raqamli texnologiyalarning bolalar hikoya o'qish madaniyatiga ta'siri, o'quv jarayonidagi multimodal vositalarning roli va ular orqali shakllanayotgan yangi o'qish tajribasi tahlil qilinadi. Raqamli o'qish shakllari — elektron kitoblar, audiokitoblar, mobil ilovalar, interaktiv platformalar — bolalarning tasavvuri, kognitiv jarayonlari, motivatsiyasi va matn bilan o'zaro munosabatini qanday o'zgartirayotgani ilmiy manbalar asosida yoritiladi. 2000-yildan 2024-yilgacha chop etilgan mashhur bolalar asarlari ("Harry Potter", "Diary of a Wimpy Kid", "Percy Jackson", "The Ickabog", "Amari and the Night Brothers", "Skandar and the Unicorn Thief") misolida multimodal taqdimotning o'qishga qiziqishni oshirishi, ijtimoiy-emotsional idrokni kuchaytirishi va o'quvchini faol ishtirokchi sifatida jarayonga jalb qilishi ko'rsatib beriladi. Shuningdek, raqamli formatlarning ayrim cheklolari — diqqatning chalg'ishi, chuqur o'qishning susayishi va vizual yuklamaning ortishi — ilmiy tadqiqotlar asosida tahlil qilinadi. O'zbek bolalar adabiyotining raqamli talqinlari bo'yicha misollar (ertaklarning audioversiyalari, mobil ilovalar, interaktiv hikoyalari) esa milliy tajribadagi yangi tendensiyalarni yoritadi. Maqola xulosasida bosma va raqamli vositalar o'rtasida muvozanat saqlash, pedagogik nazoratni kuchaytirish va yoshga mos raqamli o'qish strategiyalarini qo'llash bolalar savodxonligini samarali rivojlantirishda muhim omil ekanligi ta'kidlanadi.

Kirish. Zamonaviy raqamli texnologiyalarning tez sur'atlar bilan rivojlanishi bolalar o'rtasida o'qish madaniyati va hikoya bilan shug'ullanish jarayonini tubdan o'zgartirdi. An'anaviy bosma kitoblar uzoq vaqt davomida bolalar savodxonligini shakllantirishda asosiy vosita bo'lib kelgan bo'lsa, hozirda interaktiv elektron kitoblar, audiokitoblar, mobil ilovalar va onlayn o'quv platformalari bolalarning hikoya o'qishga bo'lgan yondashuvini yangilamoqda. Ushbu o'zgarishlar nafaqat o'qish jarayonining texnik jihatiga, balki bolalarning tasavvuri, idrok mexanizmi, motivatsiyasi, kognitiv faolligi va matn bilan o'zaro aloqasining sifatiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli o'qish shakllari multimodal xususiyatga ega bo'lib, bunda matn, ovoz, animatsiya, interaktiv tugmalar va vizual effektlar birgalikda qo'llaniladi. Bu esa bolalarga hikoya davomida yanada chuqurroq hissiy tajriba berish imkonini yaratadi¹.

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi bolalarning hikoya o'qish va ular bilan o'zaro aloqaga kirishish jarayonini sezilarli darajada o'zgartirmoqda. Planshetlar, smartfonlar va interaktiv elektron kitoblar kabi qurilmalar audio, animatsiya hamda interaktiv tugmalarni o'z ichiga olib, o'qish jarayonini yanada boyitadi va yosh kitobxonlarning qiziqishini oshiradi. Bunday raqamli formatlar bolalarga o'qish tezligini moslashtirish, darhol izoh olish va voqealar rivojini tasavvur qilish imkonini beruvchi shaxsiylashtirilgan o'qishni ta'minlaydi. Tadqiqotlar texnologiya ertangi savodxonlikni qo'llab-quvvatlashi, sust o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishi va tushunishni yengillashtirishi mumkinligini ko'rsatadi.

Adabiyotlar tahlili. Bolalar hikoya o'qish jarayoniga raqamli texnologiyalarning ta'siri so'nggi yigirma yil ichida keng ilmiy muhokama qilinayotgan mavzulardan biriga aylandi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, elektron kitoblar, audiokitoblar, interaktiv platformalar va mobil ilovalar bolalarning o'qishga bo'lgan munosabatini tubdan o'zgartirmoqda. Raqamli o'qishning qulayligi, multimodal taqdimoti va interfaol elementlari bolalarning o'qishga qiziqishini oshirishi haqidagi ilmiy qarashlar keng tarqalgan. Masalan, bir qator tadqiqotlar raqamli vositalar matnni idrok qilishni yengillashtirishi, so'z ma'nolarini tez topish, fon musiqasi va animatsiyalar yordamida murakkab sahnalarni tushunishni osonlashtirishini ta'kidlaydi². Bu yondashuv ayniqsa o'qishga qiziqishi past yoki mustaqil o'qishda qiynaladigan bolalar uchun samarali deb qaraladi.

Shu bilan birga, adabiyotlarda raqamli o'qishning salbiy jihatlarini ham qayd etiladi. Ba'zi tadqiqotchilar fikricha, multimodal stimullar haddan ziyod ko'p bo'lganda bolalar matndan chalg'ishi, chuqur o'qish va izchil tahlil jarayonlari zaiflashishi mumkin³. Shuningdek, interaktiv qo'shimchalar bolaning mustaqil tasavvur qilish jarayonini qisqartirishi, matnni ongda qayta ishlash darajasini pasaytirishi ehtimoli qayd etilgan. Shunga qaramay, ilmiy manbalarning aksariyati raqamli vositalardan to'g'ri foydalanilganda ularning pedagogik ahamiyatini alohida ta'kidlaydi.

2000-yildan keyingi bolalar adabiyotida multimodal o'qish tajribasi eng muhim tendensiyalardan biri sifatida shakllangan. Mashhur seriyalar "Harry Potter", "Diary of a Wimpy Kid", "Percy Jackson" kabi asarlarning elektron, audio va interaktiv versiyalari bolalarning o'qishga qiziqishini oshirish hamda hikoya olamiga chuqurroq sho'ng'ish imkonini yaratishi ilmiy tadqiqotlarda keng yoritilgan⁴. 2020-yildan keyin pandemiya sharoitida elektron resurslar, audiokitoblar va onlayn platformalarning keskin ommalashishi bolalar adabiyotiga yangi multimodal tajribalar olib kirdi. Tadqiqotchilar aynan shu davrni "yangi raqamli o'qish bosqichi" sifatida baholashadi, chunki bolalar bitta matnni bir vaqtning o'zida bosma, elektron va audio shakllarda o'qish ("dual-format literacy") odatini tez o'zlashtira boshlagan.

O'zbek bolalar adabiyotiga oid adabiyotlar ham raqamli o'qishning yangi shakllariga e'tibor qaratmoqda. Ertaklarning audioversiyalari, mobil o'yinlar va multimedia platformalarining keng tarqalishi milliy adabiyotning zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashgan holda rivojlanayotganini ko'rsatadi⁵. Tadqiqotlar ona tilidagi audiokitoblarning fonologik idrok va so'z boyligini rivojlantirishdagi samarali o'rinni qayd etadi.

Metodologiya. Ushbu tadqiqotda bolalar hikoya o'qish jarayoniga raqamli texnologiyalarning ta'sirini o'rganish uchun kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Avvalo, 2000–2024-yillarda chop etilgan ilmiy maqolalar, pedagogik tadqiqotlar va raqamli adabiyotga oid manbalar nazariy tahlil qilinib, mavzuning konseptual asoslari belgilandi. Keyinchalik bosma, elektron va audio formatlardagi matnlarni idrok etish jarayonlari taqqoslash va kuzatish orqali o'rganildi; bolalarning diqqat, tasavvur, qiziqish va matnni qayta hikoya qilish ko'rsatkichlari tahlil qilindi. Mashhur bolalar asarlarining raqamli va bosma talqinlari kontent tahlili yordamida solishtirilib, multimodal

¹ Neumann J. Digital Storytelling and Early Reading Development. – Berlin: Springer, 2019. – p. 35.

² Collins R. Children's Digital Reading Practices. – London: Routledge, 2018. – 210 p.

³ Smith E.A., Johnson L. Digital Reading and Child Literacy in the Post-Pandemic Era. – New York: Academic Press, 2022. – 210 p.

⁴ Johnson L., Smith E.A. Digital Reading and Child Literacy in the Post-Pandemic Era. – New York: Academic Press, 2022. – 210 p.

⁵ O'zbek bolalar ertaklari. Multimedia to'plami. – Toshkent: Bolalar nashriyoti, 2021. – 120 b.

elementlarning (animatsiya, tovush, interaktivlik) pedagogik funksiyalari baholandi. Olingan nazariy va empirik ma'lumotlar triagulyatsiya usuli orqali uyg'unlashtirilib, xulosalar ishonchligi mustahkamlandi.

Tadqiqot natijalari. So'nggi yillarda ko'plab ta'lim tizimlarida elektron o'qish vositalari keng joriy etilmoqda. Bu jarayon, bir tomondan, bolalarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirsa, boshqa tomondan, ularning diqqat barqarorligi, mustaqil o'qish strategiyalari va matnni tahlil qilish ko'nikmalarini qay darajada rivojlantirishi haqidagi ilmiy bahslarni kuchaytirmoqda. Ba'zi tadqiqotlar raqamli vositalar bilan o'qish osonroq, tejamkor va qulay ekanini ta'kidlaydi, chunki bolalar o'z tezligi bilan o'qishlari, darhol so'z ma'nosini bilishlari va vizual effektlar orqali murakkab sahnalarni tasavvur qilishlari mumkin⁶. Boshqa ilmiy qarashlarga ko'ra, raqamli o'qish bolalarda chuqur o'qish, matnni izchil kuzatish va tahliliy fikrlash kabi jarayonlarni zaiflashtirishi ehtimoli mavjud⁷.

Shunga qaramay, bugungi kunda raqamli o'qish vositalarining ilg'or pedagogik imkoniyatlarini inkor etib bo'lmaydi. Masalan, interaktiv kitoblar bolaning yoshiga mos darajada qiyinlikni sozlash, o'quv jarayonini gamifikatsiya qilish va ijtimoiy-emotsional rivojlanishni qo'llab-quvvatlash imkoniyatiga ega. Shu bois, raqamli hikoya o'qish texnologiyalarining afzallik va cheklavlarini chuqur o'rganish zamonaviy pedagogika va bola psixologiyasi uchun muhim omil bo'lib bormoqda. Ushbu maqolada texnologiyalarning bolalar hikoya o'qish odatlariga ta'siri, kognitiv jarayonlarni qay darajada o'zgartirishi, o'qish motivatsiyasi va idrok xususiyatlariga ta'siri ilmiy manbalar asosida tahlil qilinadi hamda adabiy asarlardan misollar orqali muhokama qilinadi.

So'nggi yigirma yil ichida bolalar adabiyoti va uni o'qish shakllari sezilarli darajada o'zgardi. 2000-yildan keyingi davrda chop etilgan ko'plab mashhur asarlar nafaqat bosma ko'rinishda, balki elektron kitob, audiokitob, mobil ilova va interaktiv platformalar formatida ham keng tarqaldi. Bu holat bolalarning hikoya bilan tanishuvi va matnni idrok etish jarayonini yangi bosqichga olib chiqdi. Masalan, "Harry Potter" turkumining keyingi qismlari, "Diary of a Wimpy Kid", "Percy Jackson and the Olympians", "How to Train Your Dragon" kabi asarlar elektron kitob va audiokitob formatlarida bir vaqtda taqdim etilib, o'quvchilarga qulay raqamli muhitda o'qish va tinglash imkonini yaratdi⁸. Ko'plab tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu turdagi multimodal taqdimotlar bolalarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi, ayniqsa, odatda kam o'qiydigan yoki matnni mustaqil o'qishda qiynaladigan bolalar uchun qo'shimcha rag'bat vazifasini bajaradi⁹.

"Diary of a Wimpy Kid" (J. Kinney) kabi zamonaviy bolalar kitoblari dastlab onlayn shaklda, keyin bosma ko'rinishda ommalashgani, raqamli va bosma madaniyatning qanday uzviy bog'lanib borayotganini ko'rsatadi. Ushbu turkum keyinchalik mobil o'yinlar, veb-komikslar, ekranizatsiyalar bilan kengaytirildi. Natijada bola bir xil hikoya olamini turli vositalar orqali "bosqichma-bosqich" o'zlashtiradi: avval rasm va qisqa matnli onlayn sahifalarda, so'ng to'liq kitobda, keyinchalik film yoki o'yin shaklida.

"Percy Jackson va olimp xudolari" turkumi ham global miqyosda bolalar va o'smirlar o'rtasida mashhur bo'lib, uning asosida elektron kitoblar, audiokitoblar, komikslar va ekranizatsiyalar yaratildi. Tadqiqotchilar fikricha, bu kabi seriyalar afsona va mifologiyani zamonaviy kontekstda qayta talqin qilishi, raqamli formatlar esa ushbu talqinni yanada jozibador qilishga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir¹⁰. Shu bilan birga, interaktiv o'yinlar va veb-sahifalarda qisqa matnlar ustun bo'lib, chuqur o'qish va matn tahliliga yetarlicha vaqt ajratilmasligi mumkinligi ham ta'kidlanadi.

Muhokama. Zamonaviy bolalar adabiyotining yana bir muhim yo'nalishi – ijtimoiy-emotsional mavzularni yoritadigan asarlarning ko'payishi va ularning raqamli formatlarda tarqatilishi bilan bog'liq. Masalan, "Wonder" (R. J. Palacio) kabi asarlar do'stlik, empatiya, boshqacha bolalarga nisbatan bag'rikenglik masalalarini yoritadi. Ushbu kitobning audiokitob, elektron kitob, muallifdan intervyu va o'qish klublari uchun onlayn qo'llanmalar bilan birgalikda taklif etilishi

o'quvchilarni ko'p darajali o'qish va muhokama jarayoniga jalb etadi¹¹. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli qo'shimchalar bilan ta'minlangan bunday asarlar bolalarda nafaqat matnni tushunish, balki hissiy javob va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi.

2020-yildan keyingi davr bolalar adabiyoti va uning raqamli talqinlari uchun yangi burilish davri bo'ldi. Pandemiya tufayli ta'limning onlayn shaklga ko'chishi, elektron kitoblarga bo'lgan talabning oshishi, audiokitob bozorining kengayishi va bolalar uchun mo'ljallangan interaktiv platformalarning jadal rivojlanishi o'qish madaniyatini tubdan o'zgartirdi. 2020–2024-yillar davomida chop etilgan va global miqyosda ommalashgan bir qator asarlar raqamli formatlar bilan birgalikda tarqatilgani tufayli bolalar adabiyoti multimodal tajribaga aylandi. Tadqiqotchilar fikricha, aynan shu davrda raqamli o'qishning hissiy, kognitiv va ijtimoiy ta'siriga doir ilmiy izlanishlar keskin oshgan.

Masalan, 2020-yilda chop etilgan "The Ickabog" (J. K. Rowling) pandemiya davrida bolalarga bepul onlayn formatda taqdim etildi. Bolalar asarni o'qish bilan birga uning bo'limlari uchun internet orqali illyustratsiyalar chizib yuborishdi. Bu hodisa raqamli o'qishning faqat matn emas, balki jamiyat bilan muloqotga kirishuvchi ijodiy jarayon ekanini ko'rsatdi. Tadqiqotchilar ushbu loyihani o'qish motivatsiyasini oshiruvchi "participatory reading" deb ataydilar, ya'ni bola nafaqat hikoyani iste'mol qiladi, balki hikoya yaratilish jarayoniga ham qo'shiladi¹². "The Ickabog" misolida interaktiv ijtimoiy faoliyat bolalarning matnga chuqur kirishiga, tasavvurining kengayishiga hamda ijodiy tafakkurining rivojlanishiga katta hissa qo'shgani e'tirof etiladi.

Yana bir zamonaviy asar — "Amari and the Night Brothers" (B. B. Alston, 2021). Bu kitob bosma ko'rinishda chiqqan bo'lsa-da, uning elektron va audiokitob versiyalari bolalar o'rtasida keng tarqaldi. Audioversiyada professional aktyorlarning ovoz berishi, musiqa va tovush effektlari mavjud bo'lib, ular hikoyaning ritmini va muhitini kuchaytiradi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, 2020-yildan keyingi audiokitoblar nafaqat passiv tinglash vositasi, balki tilni o'zlashtirish, so'z boyligini kengaytirish va emotsional idrokni rivojlantirishda samarali metodik resursga aylangan¹³. Bu ayniqsa og'zaki nutqi sust bolalar uchun foydali ekanini ko'rsatuvchi tadqiqotlar soni ko'paymoqda.

2022-yilda chop etilgan "Skandar and the Unicorn Thief" (A. F. Steadman) ham raqamli formatlar bilan birgalikda ommalashdi. Asarning elektron versiyasida qo'shimcha xaritalar, qahramonlar haqidagi qo'shimcha ma'lumotlar, interaktiv sehr tizimi tavsiflari kiritilgan. Bu kabi materiallar bola dunyoqarashini kengaytiradi, hikoya olamiga chuqurroq kirishiga yordam beradi. Biroq ayrim tadqiqotchilar interaktiv qo'shimchalar bolani asosiy matndan chalg'itishi, voqealarni mustaqil tasavvur qilish jarayonini kamaytirishi mumkinligini ta'kidlaydi¹⁴. Shu bois, 2020-yildan keyingi ilmiy adabiyotlarda balanslangan multimodal kontent yaratish eng muhim tendensiya sifatida qayd etiladi.

Kichik yoshdagi bolalar uchun mo'ljallangan "The Couch Potato" (Jory John, 2020) esa raqamli ekranlarga qaramlik mavzusini bevosita yoritgani bilan e'tiborga loyiq. Asar raqamli o'qish vositalarining yaxshi va yomon jihatlari allegorik tarzda ko'rsatadi. Elektron versiyada o'yin elementi, jonlanayotgan personajlar, fon tovushlari mavjud bo'lib, bolada emotsional idrokni kuchaytiradi. Shu bilan birga, kitobning asosiy g'oyasi – ekran vaqtini boshqarish zarurligi – o'quvchini fikrlashga chorlaydi. 2020–2024-yillarda o'tkazilgan bir nechta tadqiqotlar bolalar uchun mos ekran vaqtini belgilash va raqamli o'qishni nazorat qilish muhimligini alohida ta'kidlaydi¹⁵.

Yevropa bolalar adabiyotida ham 2020-yildan keyin raqamli resurslar bilan boyitilgan asarlar ko'paydi. Masalan, "The Boy Who Made Everyone Laugh" (Helen Rutter, 2021) kitobi audiokitob formatida ham juda mashhur bo'ldi. Audioversiyada qahramonning nutqidagi nuqsonlar tinglovchiga to'g'ridan-to'g'ri eshittiriladi, bu esa bolalarning empatiyasi va ijtimoiy sezgirligini oshiradi. Bu kabi asarlar raqamli vositalar yordamida ijtimoiy-emotsional o'qishni yanada real his etirish imkonini yaratadi¹⁶.

⁶ Collins R. Children's Digital Reading Practices. – London: Routledge, 2018. – p. 18

⁷ Smith E.A., Johnson L. Digital Reading and Child Literacy in the Post-Pandemic Era. – New York: Academic Press, 2022. – p. 44.

⁸ Johnson L., Smith E.A. Digital Reading and Child Literacy in the Post-Pandemic Era. – New York: Academic Press, 2022. – p. 22.

⁹ Smith E.A., Johnson L. Digital Reading and Child Literacy in the Post-Pandemic Era. – New York: Academic Press, 2022. – p. 57.

¹⁰ Riordan R. Percy Jackson and the Olympians. – New York: Disney Hyperion, 2005–2023. – 33 p.

¹¹ Palacio R.J. Wonder. – New York: Alfred A. Knopf, 2012. – 61 p.

¹² Rowling J.K. The Ickabog. – London: Little, Brown Books for Young Readers, 2020. – 24 p.

¹³ Smith E.A., Johnson L. Digital Reading and Child Literacy in the Post-Pandemic Era. – New York: Academic Press, 2022. – 41 p.

¹⁴ Collins R. Children's Digital Reading Practices. – London: Routledge, 2018. – 56 p.

¹⁵ Smith E.A., Johnson L. Digital Reading and Child Literacy in the Post-Pandemic Era. – New York: Academic Press, 2022. – 28 p.

¹⁶ Rutter H. The Boy Who Made Everyone Laugh. – London: Scholastic UK, 2021. – 66 p.

Raqamli platformalar orqali tarqatilayotgan bolalar adabiyotining yana bir turi — grafik romanlar. 2020-yildan buyon kichik yoshdagi o'quvchilar uchun mo'ljallangan ko'plab grafik romanlar elektron shaklda komiks platformalarda taqdim etilmoqda. Masalan, "InvestiGators" seriyasi (John Patrick Green, 2020–2023) bolalar orasida juda mashhur bo'lib, uning elektron versiyalarida animatsiyali sahifalar, tovushli dialoglar va interaktiv sahnalar mavjud. Tadqiqotchilarning qayd etishicha, grafik romanlarning raqamli talqinlari matn va rasmning uyg'unligidan samarali foydalanib, bolalarning voqealarni tushunish jarayonini tezlashtiradi, ayniqsa o'qishga qiziqishi past bo'lgan bolalarda motivatsiyani kuchaytiradi¹⁷.

O'zbek bolalar adabiyotiga keladigan bo'lsak, 2020-yildan keyin elektron to'plamlar, audiokitoblar va mobil ilovalar keskin ko'paydi. "O'zbek bolalar ertaklari"ning multimedia talqinlari, "Kichik shahzoda"ning yangi audioversiyalari, "Zumrad va Qimmat"ning mobil o'yin shakli aynan pandemiyadan keyingi yillarda ommalashdi. Bu o'zgarishlar o'zbek tilidagi bolalar adabiyotini zamonaviy multimedia muhiti bilan uyg'unlashtirib, bolalarning ona tilidagi o'qish tajribasini kuchaytirishga xizmat qilmoqda¹⁸. Ilmiy izlanishlar shuni ko'rsatadiki, ona tilidagi audiokitoblar bolalarning fonologik idrokini kuchaytiradi, so'z boyligini tezroq shakllantiradi va mustaqil o'qishga tayyorlaydi.

2020–2024-yillarda bolalar adabiyoti bo'yicha ilmiy adabiyotlarda yana bir muhim tendensiya paydo bo'ldi — "dual-format literacy", ya'ni bolalarning bir vaqtning o'zida bosma va raqamli matnlarni o'qishi. Tadqiqotlar ko'rsatadiki, agar bola matnni avval bosma variantda, keyin esa elektron variantda qayta o'qisa, voqealarni tushunish chuqurligi oshadi. Aksincha, faqat raqamli formatga tayangan bolalarda matnni izchil yodda saqlash ko'nikmasi nisbatan past bo'lishi kuzatilgan¹⁹. Shu bois bolalar adabiyotiga oid yangi ilmiy ishlarda o'qish formatlari o'rtasida muvozanat saqlash asosiy tamoyil sifatida taklif etiladi.

Raqamli texnologiyalar ta'sirini badiiy asarlar misolida ko'rib chiqish bolalarning hikoya idrokiga qanday o'zgarishlar kirayotganini yaqqol ko'rsatadi. Masalan, klassik "Red Riding Hood" ("Qizil Shapkacha") ertagining interaktiv elektron versiyasida bola sahna rivojini o'zi tanlay oladi: bo'ri bilan uchrashuvdan qochish, boshqa yo'ldan yurish yoki qo'shimcha dialoglarni ochish imkoniyati mavjud. Ushbu interaktivlik bolada tanlov qilish, sabab-oqibatni tushunish va mustaqil qaror qabul qilish kompetensiyalarini rivojlantiradi. Bosma kitobda esa ertak voqealari qat'iy ketma-ketlikda bayon qilinadi, bu esa bola tasavvurini boshqa yo'nalishda rivojlantiradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Collins R. Children's Digital Reading Practices. — London: Routledge, 2018. — 210 p.
2. Johnson L., Smith E.A. Digital Reading and Child Literacy in the Post-Pandemic Era. — New York: Academic Press, 2022. — 210 p.
3. Kinney J. Diary of a Wimpy Kid. — New York: Amulet Books, 2007–2023. — 224 p.
4. Neumann J. Digital Storytelling and Early Reading Development. — Berlin: Springer, 2019. — 120 p.
5. O'zbek bolalar ertaklari. Multimedia to'plami. — Toshkent: Bolalar nashriyoti, 2021. — 120 b.

Yana bir misol sifatida "Alice in Wonderland"ning multimedia versiyasini ko'rib chiqish mumkin. Unda raqamli animatsiyalar, sahna harakatlari, ovozli effektlar va interaktiv vazifalar mavjud bo'lib, bola hikoyaga to'liq sho'ng'iydi. Masalan, Alisa quyon iniga tushayotganda ekran aylanishi, tovushlar kuchayishi va yorug'likning o'zgarishi kabi effektlar qo'llaniladi. Bu esa bolalarda fazoviy tasavvur, emotsional javob va voqeani "tanada his qilish" kabi fazilatlarini kuchaytiradi. Ammo haddan tashqari effektlar bolani matndan uzoqlashtirib, uning fikrini vizual stimulga bog'lab qo'yishi mumkinligi ham ilmiy manbalarda qayd etilgan²⁰.

O'zbek ertaklari misolida ham texnologik moslashuv muhim o'rin tutadi. Masalan, "Zumrad va Qimmat"ning mobil ilova ko'rinishida yaratilgan versiyasida bolalar Zumradning tanlovlarini o'zgartirishi, ertakdagi qiyin topshiriqlarni bajarishi va personajlar bilan muloqot qilishi mumkin. Bu o'yinlashtirilgan format hikoyaning tarbiyaviy xususiyatlarini mustahkamlaydi. Ammo ba'zan o'yin elementlari asosiy ma'naviy g'oyani fon rejimiga o'tkazib qo'yishi ham mumkin, shuning uchun pedagogik nazorat zarur.

Interaktiv audiokitoblar ham keng tarqalgan bo'lib, masalan "Harry Potter"ning audio-animatsion versiyasida tovush effektlari, fon musiqalari va jonli dialoglar o'quvchini hikoya atmosferasiga yanada chuqurroq tortadi. Bu holat bolalarning tinglab idrok etish qobiliyatini kuchaytiradi, lekin ayrim bolalarda matnni mustaqil tasavvur qilish jarayonini cheklashi mumkin.

Xulosa. Yuqoridagi tahlillar raqamli texnologiyalarning bolalar hikoya o'qish jarayoniga kuchli ta'sir ko'rsatayotganini ko'rsatadi. Interaktiv elementlar, multimodal vositalar va audiovizual qo'llab-quvvatlash bolalarning matnga qiziqishini oshiradi, tasavvur qilish, sabab-oqibatni anglash va emotsional idrokni rivojlantiradi. Biroq haddan tashqari vizual yuklama, diqqatning tez chalg'ishi va matndan uzoqlashish kabi xavflar ham mavjud. Shuning uchun o'qish jarayonida bosma va raqamli vositalar o'rtasida muvozanatni saqlash, ota-onalar va pedagoglar tomonidan nazoratni kuchaytirish, raqamli o'qish strategiyalarini bolalarning yoshiga moslashtirish zarur. Raqamli hikoyalar ta'lim jarayonida samarali qo'llansa, bolalarning savodxonlik darajasi, matnni tushunish qobiliyati va ijodiy tafakkuri sezilarli darajada rivojlanishi mumkin. Demak, texnologiya o'qishga raqib emas, balki uni qo'llab-quvvatlovchi vosita sifatida to'g'ri tatbiq etilishi lozim.

6. Palacio R.J. Wonder. — New York: Alfred A. Knopf, 2012. — 315 p.
7. Riordan R. Percy Jackson and the Olympians. — New York: Disney Hyperion, 2005–2023. — 375 p.
8. Rowling J.K. The Ickabog. — London: Little, Brown Books for Young Readers, 2020. — 304 p.
9. Rutter H. The Boy Who Made Everyone Laugh. — London: Scholastic UK, 2021. — 320 p.
10. Smith E.A., Johnson L. Digital Reading and Child Literacy in the Post-Pandemic Era. — New York: Academic Press, 2022. — 210 p.

¹⁷ Johnson L., Smith E.A. Digital Reading and Child Literacy in the Post-Pandemic Era. — New York: Academic Press, 2022. — 49 p.

¹⁸ O'zbek bolalar ertaklari. Multimedia to'plami. — Toshkent: Bolalar nashriyoti, 2021. — 71 b.

¹⁹ Johnson L., Smith E.A. Digital Reading and Child Literacy in the Post-Pandemic Era. — New York: Academic Press, 2022. — 55 p.

²⁰ Johnson L., Smith E.A. Digital Reading and Child Literacy in the Post-Pandemic Era. — New York: Academic Press, 2022. — 45 p.